

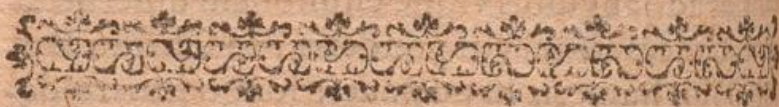
UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Provincia Lvgdvnensis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67721](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67721)

MISSIO CATVBI- GANA.

HÆc missio sex Tempa, totidemque oppi-
da habet, quæ omnia supra mille Indos tri-
buta soluentes numerant. In singulis hisce oppi-
dis per quindecim fere dies, dum visitantur, insig-
ne factum est tam ex confessionibus, quam ex
alijs instituti nostri exercitijs, operæ precium.

P R O V I N C I A LUGDVNENSIS.

DE G V N T in hac Prouincia Socij quatuor
supra trecentos, in Collegia octo, Domum
Probationis vnam, & vnam Residentiam distri-
buti; nam duo Collegia hoc anno restituta, Lug-
dunense ineunte, & Billomense exeunte anno.
Ex Sociorum numero Sacerdotes sunt centum
viginti, è quibus Magistri viginti duo, ac Magi-
stri non Sacerdotes quadraginta quatuor; Scho-
lares viginti quatuor, Coadiutores quatuor &
septuaginta, Nouitij quadraginta duo. In Colle-
gio Auenionensi sunt septuaginta; In Lugdunen-
si triginta octo; In Turnonensi viginti octo; In
Billomensi quindecim; In Camberiensis viginti
sex; In Diuionensi sexdecim; In Aniciensis viginti
octo; In Biterrensi viginti quatuor; In Residen-
tia Albenacensi nouem; In Domo Probationis
Auenio-

012216

Auenionensi quinquaginta. Admissi sunt in Societatem quadraginta; obiere tres.

COLLEGIVM AVE- NIONENSE.

IMMINUIT paululum huius Collegij numerum restitutio aliorum, quæ dum suppleantur pro tempore, præter eos, qui occupantur in studijs, vix relictæ sunt hic operarij necessarij: Istis, cum negotia neque mole, neque multitudine creuerint, creuisse tamen oportuit animos, ne pauci succumberent illis oneribus, queis multi prope impares erant. Vnus diem obiit suum, sibi non improuisum, alijs certe omnibus inopinatum, sed plenum documenti, quàm paratos esse oporteat seruos, qui Dominum opperiuntur improuisò venturum. Erat is Petrus Doligier, Picardus, Bellouacensis, annorum quinquaginta sex, Coadiutor formatus, quamquam senio prope fractus, & ingrauescente ischiade identidem elisus, integer ad domestica opera, animo strenuus in paucis; quæ virtus in illo cum eximia simplicitate, candore animi, comitate, pudore, exacta obedientia sic eminebat, vt inde sibi omnes exempla peterent, petantque etiamnum, qui nôrant, è suauiissima recordatione. Donec valebat, nullus eum desidentem vidit: Cum appeteretur morbo, coluclabatur animose, eumque diu claudicans exercebat domesticis ministerijs, egregium fortitudinis specimen iunioribus. Vbi tandem vis eum mali afflixerat, stabat, superabátque patientia; cui cum quasi pertæsus, paucis diebus morbus cederet

deret resumptis alacriter occupationibus, claudicans iterum conualescebat. Id adeo spectatum est ea die, quam supremam habuit. Præsenferat nescio quid humoris defluere in coxendicem, nec tamen vnquam visus alacrior in sternendo triclinio, ministrando accumbentibus, tergendis, ponendisq; vtensilibus: à cæna, quam leuissimam sumpserat, expiat animum confessione, paratque, quippe in sabbatho, ad sacram sequentis Dominicæ communionem; tum componit se in lectulo, è quo surgat nunquam. Postridie, quasi dormiret placidissimum somnū, adeo nihil mutaerat, frustra excitatus, frustra conclamatus, stupentibus omnibus, qui concurrerant, agnoscitur extinctus: sed ita integer, vt nulla deprehendi potuerint vestigia morbi, vel causæ mortis. Et dormiebant in vicinis cubiculis multi, tectorijs potiùs tenuissimis, quam parietibus diuisi, neque vllum questu, vel gemitu moribundus excitauit. Vnus paulo inde remotior, media nocte in somnis exsertum stragulis brachium, nam summi erant calores caniculæ, percuti sibi leniter sensit, cum voce monentis quadam; Vigila (inquit) Deoque vnum commenda è fratribus, qui iam nunc agit animam. Ceterum nullus domi fuit, cui non sit persuasum, & monitum se à Deo maturi senis insperato obitu, & Deum propitium illi ipsi facilimum exitum annuisse; qui ea tamē causa, ne diu iaceret inutilis, diuturnos morbos deprecabatur. E Scholasticis complexi sunt Religiosum institutum spectatissimi adolescentes triginta quinque, omnes ex albo sodalium minoris congregationis. Creuit in primis illo delectu Domus nostra Probationis, in quam moribus & ingenio lectissimi

simi octo transferunt. Frequentia eadem vel maior quam superioribus annis huc confluentium, ut, tametsi pluribus locis instaurata sint studia in hac Prouincia, reuocata Societate, laxanda nobis fuerint omnium classium exedræ, cœmpta domo vicina, in quam ciuitas è publico duo aureorum millia contulit, quæ ut commodior esset, atque amplior, Illustrissimus Cardinalis de Comitibus potestatem fecit vias tres intercludendi. Instabant operi camentarij, cum pauci quidam minus beneuoli conqueri coeperunt: Horum querimonijs moti consules, senatum vocant, ut incœptum opus inhibeatur, impetrata à Cardinali rescripti reuocatione. Placuit tamen illis Rectorem Collegij vocatum prius in curiam, audire; hic ille graui oratione senatum docuit, quot quibusque causis vias illas claudi oportuisset, principe præsertim annuente. Cùm perorasset palam, omnes etiam infensissimi confessi sunt habere se nihil, quod auditis eius rationibus opponerent. Itaque ex senatu discessit ut hiscere contra nullus auderet. Ferebant tamen permolestè quidam, ea de re, quæ totius ciuitatis iuteresse videbatur, nihil ad consules, nihil ad senatum relatum esse, nec de adimendis publico vijs, publicè quæsitæ esse sententias. Adierunt igitur Cardinalem oratum, ne pateretur incommodari publico. Negauit ille se reuocaturum, quod consulto concessum esset, nisi de Reçtoris sententia. Itaque eum conuenirent, cumque eo transigerent, se, quod Reçtori videretur, probaturū. Nostri igitur ne sui iuris nimium tenaces esse viderentur, simul populi auctoritati commodòq; consulerent, vias duas retinuerunt, quarum altera nostræ aedæ incommodissimè dirimeban-

rimeban-

rimebantur, nec iam multis optata annis obtineri potuerat: alterius accessione creuit area scholarum passibus sexaginta in longitudinem, duodecem in latitudinem: Tertiam reddiderunt populo, sed ea lege vt domus, in qua nunc sunt scholæ, cum nostra connecteretur fornicato ponte, quem supra ipsa sumptibus ciuitas è sectis, quadrisque lapidebus ædificaret. Omnibus deinde rite compositis, ac pacatis, migrârunt in eam domum quinque classes inferiorum facultatum, queis sexta addita est, diuisa tertia Grammatices, vt Magistris, & Discipulis, in nimia multitudine, subueniretur. Prodidit se etiam in eo negotio Illustrissimi Marchionis Blasij Capissuchi, Præfecti vrbs, propensa in nos voluntas. Nam interea dum pendebat ædificatio, cum subuereretur, ne nocturnis tenebris cœpti muri clam disijcerentur ab ijs, quibus vias occludi non placebat, non solum milites suos iussit obambulando iuxta Collegium, quasi excubias agere, sed ipse etiam multa nocte illa ipsa loca adire voluit, ne quid detrimenti incœptum opus pateretur. Dedit & hoc indicium, suæ in Societatem nostram beneuolentiæ, Cardinalis Illustrissimus Carolus de Comitibus, simul vt resignauit literas nuntias purpurei pilei, proripiens se è Pontificio palatio, venit in Collegium, vt ille nobis, nos illi inuicem primi gratularemur: increbescente interim per vrbem noui honoris fama, concursus fiebat omnium Ordinum in Palatium, inde in nostras ædes; vbi postea quàm omnes fere nostros gratulantes, gratulabundus ipse completus est, quàm in angustiis nostrorum cubiculis, quàm in porticibus, quàm in horto, & templo gratulationes excepit totius ciuitatis. Ea die tota domus

vndauit

viduit affluente, & refluxente procerum, vulgi-
que multitudine. Discessit denique appetente ves-
pera, prosequente Nobilium Equitatu, à quibus,
ex ipso Collegio, deductus est in vicinum vibi ca-
stellum. Solemniter deinde purpuratus condita
die, sacrum fecit in nostro templo. A prandio,
quod nobiscum sumpserat, instaurata est gratula-
tio breui dramate, varijsque emblematis, & fe-
licibus sanè anagrammatis. Dramati materiam
dederant Illustrissimæ Comitū Familiæ, ac trium
præsertim Summorū Pontificum, ipsiusq; Caroli,
in Auenionensi Legatione, res præclarè gestæ.
Multorum liberalitate crevit non mediocriter res
Collegij. Nam si veniant in hunc numerum aurei
illi bis mille centum quinquaginta, collati in do-
mum scholarum, & ponticulum lapideum; quod
cleemosynæ nomine acceptum est, aureorū trium
millium summam æquauerit. Hæresim abiura-
runt multi, huc aliunde missi à nostris conciona-
toribus. Viri nobilis, & diuitis, fuit satis insignis
conuersio: is Auenionem venerat, vt sanctiore
hebdomade materiam risus captaret è sacris ce-
rimonijs. Die ipso Cœnæ Dominicæ ingressus
est in nostrum Templum, inspecturus solemnem
ritum includendæ salutaris hostiæ. Obstupuit pri-
mùm ad populi frequentiam, tum communican-
tium modestia, nostrorum maxime reuerentia,
percussus est penitus, & sensim immutatus. Po-
stremò statuit à ficta pietate, aut falsa opinione,
tantam religionis speciem oriri non posse. Postri-
die occupat in primis locum suggesto proximum,
è quo noster concinator de Christi cruciatibus
erat dicturus. Hic verò ordiente concinatore, ita
diuinitus tactus est, vt quatuor ipsas horas, quibus
extensa

extensa

extensa est concio, vberimè lacrymaretur; dimisso cœtu, accidit Sacerdoti nostro ad genua, Hæresim detestatus. Sacerdotes decem missi in totidem vel vrbes, vel oppida, Aquis sextijs, Arelatis, Nemausi, Monspelij, Sisteriaci, Carpentoraëti, Tarascone, Venciæ, Paternis, Visani eadem illa vsitata, sæpèque præscripta, vel conuenerunt, vel repetiuerunt. Vnus ex illis, cum quadraginta ieiunij diebus æquauit totidem reconciliationes dissidentium familiarum. Fæderauit alius, in nobili ciuitate diuisos factionibus; omnes vel quotidie, vel ter in Hebdomada Sacerdotes informarunt scientia casuum. Qui diuersis locis illorum opera hæresim hoc anno reliquerunt, censi sunt ad centum septuaginta. Sed Monspeliensium præsertim spectata est constantia in fide retinenda, ad quam redierant. Nam cum in ea vrbe plus polleant sectarij, incredibile est qua petulantia, quibus conuictijs insultent suis transfugis, eosque lacerent, à quibus deseruntur sine discrimine, sine reuerètia, ipsi coram profcunduntur à nobilibus iuxta, & face vulgi. Quam confusionem plerique passi sunt æquissimo, serenissimòq; animo: plerique, ne periclitarètur, quaesitis alibi sedibus, exilium religioni posthabuerunt. In hac sola vrbe centum viginti erepti sunt hæreticis, innumerabiles ecclesiæ confirmati, qui vacillabant. Occasio quæ viri primarij familiam totam adduxit ad fidem, non est indigna memoratu: inter eius liberos filia erat natu maxima, & adulta iam nuptijs, quæ præparabantur; ea diuina acta spiritu sæpius attente cogitabat de animæ salute, veraque ad eam via: quæ cogitatio semper desinebat in ardentissimum desiderium veritatis agnoscendæ,

agnoscendæ, & orationes acres, quibus enixè Deum precabatur, ne se diutius in illis animi tenebris palpantem fineret. Inclinate iam Decembri, his maximè stimulis angebatur: bina dormienti obiecta visio securam esse iussit, non prius abiturum Ianuarium, quam fieret voti compos. Primùm sibi visa est orare ante crucifixi imaginem, Christumque, perforatas clavis manus pedesque, obtestari, vt se in ea cruce reciperet sociam, pro qua copiosum illum sanguinè quinque vulneribus defunderet; tùm quasi annuisset ille; reflexo brachio adstringi se à Christo, & in illam crucem subleuari. Vnde puellæ tanta voluptas, & spes oborta, vt iam minus dubitaret de vera fide & Ecclesia. Iterum dormienti monstrauit se B. Virgo, specie gestantis puerum IESVM, cuius eximia pulchritudine delinita, dum feruenti prece, mistis gaudio lacrymis, filium compellat & matrem, ne dedignentur se ancillulam, paratam ipsorum obsequio immori: audit venturum Ianuarium, quo mense admittenda sit ad Christi seruitutem. Hic gaudio è somnis excita, ne vanæ imaginis ludibrium putaret esse, vidit vigilans, non exigua mora, eandè speciem plurima luce & radijs coronatam. Hinc illi omnino iam secura fides: postridie forori secundæ animū detegit: hortatur ad idem consilium, sermones adhibet, quibus vtraque ad constanter audendum inflammabatur. Lapsi sunt pauci dies, & visis defuncta est: mediante Ianuario, à cœna, ad oblectandos parentes ac domesticos, pulsabāt lyram specie quadam honestæ æmulationis hinc puella, de qua sermo, inde nobilis adolescens; è liberis credo aliqui ad sonitum fidium subsultabant: quidam è

vicinia exciti strepitu auscultant diligentius, non
 boni id exempli deputant, ab hominibus, & apud
 homines reformatæ religionis eiusmodi oblecta-
 menta; Papistas decere dissolutos, non seueros
 Calvinistas. Itaque factum deferunt in conuen-
 tulum ad ministros, citatur postridie Mater fami-
 lias, indicta causa. Enimuero illa sistere se per-
 gat, nisi prius sibi constet quare appelletur; ve-
 ri se ne ab responsis imparata coram omnibus
 rubescat, quod, in rebus leuissimis, sæpe multis
 acciderit viris ac feminis, cetera non inconfide-
 ratis. Interminantur ministri excommuicationem,
 nisi pareat, inde causæ mulieri capiendi con-
 silij ex nostro sacerdote; à quo docetur, quàm ina-
 nia sint ea tonitrua extra veram Ecclesiam; cale-
 tem animo, & libere indignantem non ægrè per-
 pulit, vt se ipsa prior ex illa synagoga proriperet
 in Ecclesie asylum, vnde eorum minas tuta despi-
 ceret: dixit diem sacram conuersione sancti Pauli
 qua in suburbanum sacellum cū suis liberis con-
 ueniret, animoque confessione expiato, Ecclesia
 reconciliaretur. Rumpebantur inuidia Hæreticorum
 exitu tam inopinato, tantaque illis, & priuatim
 publicè, clam, & coram dixere conuitia, vt impro-
 perium crucis Christi virgo illa planè agnosceret
 & gauderet in se recidisse. Obseruatum est à mul-
 tis eam conuersionem eo potissimum die conti-
 gisse, quò sancti Pauli conuersi memoria colitur
 quod ea olim familia D. Paulo fuisset addictissi-
 ma; quippe cui Narbonæ templum primarium
 edificasset, eoque beneficio etiam nunc posteri à
 Narbonensibus in primis honorantur. Quod
 paulo post accidit, eam virginem confirmauit ve-
 hementer in proposito. Virgo duodennis Catho-
 licis

licis orta parentibus, & à nostris ad pietatem formata, magna dederat signa sanctitatis. In morte sæpe virginis Mariæ aspectu recreata, sæpe accensa diuinitus tanto igni, vt ex eius vultu quasi radij emicarent; cum de Deo, de virgine Matre, de viuifico Eucharistiæ cibo differeret, tanta inerat verbis efficacia, vt circumfusi lectulo arderent medullitus: ea denique abeuntem animam secuta est odorum fragrantia, quæ omnes suauissime afficeret. Extinctæ corpusculum floribus redimitum, cum quinque alijs efferebat illa, de qua supra memini, quæ iurata affirmavit vidisse se columbam, eximio candore, ori eius tota via alludentem, atque in ipso cæmeterio, donec terræ mandabatur. Sacrarum reliquiarum vim aduersus infestas vmbas hoc probauit: in eadem vrbe, ancilla cuiusdam cauponis hæretici, ipsa Catholica, hauriebat è dolio in cella vinaria, videt aduolitantem columbam fuliginosam, nec mirabatur primùm, etiam eò loci; rata vnam esse è domesticis, quæ plurimæ alebantur cicures, eò, casu aliquo illapsam: vbi semel & iterum abactam se circum importune gemere sensit, quæruloque rostro vestis laciniam vellicare, extimuit, aue deinde humanas effingente voces, metu prope dirigit: hortabatur illam dirum monstrum, bono esset animo, se animam esse ancillulæ, quæ in eadem domo paucis ante mensibus obierat, orare solum, vt suas aliquot vestes distraheret quas in vetero arca, quam indicabat, inueniret, pecuniamque ex eis confectam cuidam redderet, cui debebatur, nemini porro quidquam indicaret secum locutum, nisi male mulctari vellet. Oenophorum retulerat in triclinium ad accumbentes

semianimis, ipsoque pallore & anhelitu crebro, fatis indicat funestum aliquid sibi obiectum. Vbi loqui potuit, rogata rem narrat ex ordine, rideatur ab omnibus, maxime ab hera hæretica; post aliquot dies, cogente hera, iterum hauriebat, & iterum eodem monstro exterretur, sed iam minuciter exoptulante desilentij fide: vt inde euasit superius cœnaculum, linquente animo collapsus est in oculis domesticorum; collocatur in lectulo, ægrè tandem post aliquot horas reuocatur. Necte media clarè ingemiscens, heris suis excussit somnum, qui accurrentes (dormiebant enim in eodem conclau) percunctantur, quid rei sit. Illa iterum ingemiscens, heu inquit, quàm mihi condolet brachium! admouetur lucerna, deprehendunt liuida fœdissimi vnguis vestigia impressa ductaque a summo ad imum brachium: cum primum illuxit, emisit illam Domina suis ex adibus in domum Catholicæ mulieris, cui soror eius famulabatur; hortata vt sororis curam gereret remediaque Catholicis consueta, huiusmodi scriptis adhiberet. Soror eam duxit ad nostrum sacerdotem, confitetur, munitur sacrâ cerâ: postridi vbi euigilauit, queritur sibi similiter aliud brachium cruciari; & erat ducta nota hesternæ tantum similis, vt dubitaret nemo, quin ab eodem vngui inusta esset. Iterum ad sacerdotem, iterum confessio vsurpatur: rite confessæ thecâ reliquiarum noster suspendit è collo; ferendâ, aliquot diebus ei deinceps animus, & corpus in tuto fuerunt. Venciæ contigit quod subiungo. Mulier nobilis pluribus iam annis premebatur conscientie scrupulis, & prope obduruerat: vbi tandem placuit Deo expugnare eius duritiem, dat se in viam, vt
nostrum

nostrum sacerdotē conueniat, eique confiteatur: per pontem forte torrenti impositum, sequentibus famulis, & molossico cane, equitabat: Hic illi ingens repente oborta tristitia, itaque perturbatus animus, vt canis ipse quasi misertus, desperationem & precipitium in subiecta saxa, domine suadere videretur, quo finē tam diuturnis angoribus inueniret. Iam adesperascebat; nondū apparente oppido, quod petebatur, diuertit in prædium suum vicinū: metu & fiducia fluctuauit ei animus eā tota nocte. Postero die, cum iam subiret portis oppidi, dira quædam facies mediâ sese opponens viâ, ita equum quo vehebatur consternauit, vt ipsa excuteretur, quo casu impacta in rupē fronte, caput ei diffissum est: alleuatur suorum manibus, vtque spiritum resumpsit, agnosco inquit hostis inuidiam, & insidias; agite, nihil est opus medicis, ducite me in templum cruentatam, vt sum; non patiar alligari prius vulnus hoc humana ope, quam me cœlestis medicus confessione curatam vinculis absoluerit, quibus me ipsa animi vulnera obligarunt: ita abiecit se ad nostri pedes, vixque passa est saltem reprimi sanguinem, & sudario caput adstringi. Mox animo sanata, corpus medico curandum permisit: incredibile est, quantum illa fortitudine statim profecerit ad vitæ reformationem. Pluribus locis catholici confirmati sunt, concussi hæretici vehementi disputatione, quâ suos ministros abijci sæpe viderunt. Sed hoc iustitiæ diuinæ exemplum, quod afferro, tenuit plurimos in auita Religione: veteranus hæreticus, vnus ex illis, qui Arausicanorum ditione ferrum, facesque templis olim inferebant, sæpe brachium dextrum exerens, ostendo

tando gloriabatur, vt bilē moueret Catholicis, & illis lacertis in sacras eedes arietasse, illis aras evertisse, imagines deiecisse, flammis templis iniecisse, sperare se, quæ adhuc starent templa, deiecturum illis, campanaque æra effracturum. Vanas eius minas redarguit, & nimium vera sacrilegia mox vindicauit diuina ira, inusitato, sed plane consueto supplicio. Fœdissimo vlcere percussit sacrilegum illud brachium, quo miris modis excruciebat. Intolerabilis fœtor arcebat omnes medicos, confanguineos, mercenarios. Haud scio, an visum alias, ea parte corporis, recrementa omnia ciborumque reliquæ per brachium efferebantur, oculumque ordinarijs meatibus. Ipsi cibi incocti, & quidquid in stomachum iniecerat, per eam vomitum egerant. Infelicem denique animam, per acerbissimos cruciatus, eadem via exegit. Docuit hoc exemplum omnes, qui hominem norant, quæ sequitur eos ultio, qui latantur cum male fecerint, & exultant in rebus pessime: quamque iusto Dei iudicio, per quæ quis peccat, per eadem puniatur.

C O L L E G I V M L V G
D V N E N S E D E C E N N I
P O S T L I M I N I O R E S -
T I T V T V M .

L V G D V N E N S I S Collegij res hoc anno gestas conscripturus, ab eius restitutione narrationem aggrediar. Simul atque regij edicti, de nostræ Societatis restitutione, diploma Auenionem ad P. Visitatorem, & Prouincialem perlatum est; (perlatum est autem eodem, quo editum erat,
Septembri

Septembri mense anni millesimi sexcentissimi tertij.) Prouincialis, gubernatoris Lugdunensis, ac primariorū ciuium litteris sæpius compellatus, & euocatus, Lugdunum proficiscitur, ea mente, vt ex regio edicto Collegij possessionem adiret. Repetit Societatis nostræ ciuitatem cupidissimā; ordines omnes, ad hunc regiæ in nos benignitatis nuntium, mixto gratulatione gaudio, gestientes. Verum quia regij edicti veritas, nondum Parisiensis curiæ sententijs confirmata fuerat, visum est tantisper differre executionē, donec super ea re Parisijs mandata accipissent. Hoc interuallū profuit Diuionensi Collegio, ad quod restituendū se contulit P. Prouincialis, ac reapse restituit illico; propterea quod Diuionensis vrbs suis Parlamenti regij vtēs auspicijs, à Parisiensi curia nihil penderet, Menses tres intercesserant, cū Regium edictū in Parisiensi curia approbatur postridiē Cal. Ian. Anni millesimi sexcentissimi quarti; quod vbi rescire Lugdunenses, generale totius ciuitatis conciliū conuocant, quo de nostris hominibus in suam urbem reuocandis, decernatur. Non facile aliās tantus, in curia Lugdunensi, ordinum omnium concursus visus fuit. Conueniunt magno numero omnes proceres ciuitatis, quique alias causæ nostræ iniquiores extiterant, quique nobis semper se amicos præstiterant. Expectabant hi, vt salutaribus suis sententijs isti se opponerent, & totum restitutionis nostræ consilium, si quā possent, disturbare niterentur; verum longè illos sua fefellit expectatio; siquidem vbi sententiæ cœptæ sunt rogari, eorum qui aderant fuit nemo, qui non se restituendæ Societatis auctorem, ac Principem fieri exambiret: quæ ad auctoris sui sententiam

non aliquid cumuli, in laudem nostri ordinis, adijceret. Itaque communibus totius ciuitatis suffragijs decretum est, vt nulla interposita mora, nostri homines vltro accerferentur, nemine profus reclamante, aut intercedente; illis ipsis, præ ceteris omnibus, redditui nostro suffragantibus, qui discessui studio maiore institerant. Nimirum docuerat eos, quod fere in bonis rebus vsu venit, nostri ordinis absentia, quid nostrorum concionatorum, quid confessoriorum, quid denique præceptorum opera, ciuitati olim suæ contulisset; idque ipsum vir in ea ciuitate primarius, & ne gratiæ potius quàm veritati, testimonium eius adscribatur, discessus nostri auctor & patrator, non obscure præ se tulit: cum in eo, quo de agimus, concilio, inter primos rogatus sententiam, inter ea, quæ in laudem Societatis, & multa, & magnifice dixit, hoc quoque latinis verbis, vt quod intimus animi sensus exprimeret, grauitè pronuntiauit; Lugdunensem urbem, quid sibi nostra nauaret opera, carendo magis, quàm fruendo didicisse. Ergo redit Lugdunū P. Prouincialis ad vigesimū primū Februarij mensis diem, ac tertio post die a præside Lugdunensi, domino de Villars, & ab hospite suo domino d'Austrem locū tenente, & consulibus vrbis in Collegium deductus est, prosequente numerosa nobilissimorum ciuium turba. Vt ventum est in Collegium, præses ex edito Regio, curiæque Parisiensis autoritate P. Prouincialem, Societatis personam sustinentem, in integrā Lugdunensis Collegij possessionē, traditis ei in manus clauibus, restituit; exultantibus gaudio omnibus, quotquot aderant, Lugdunensis vrbis proceribus, nec minus sibi Societatis nostræ

operam, quàm nobis ciuitatis suæ pomeriū gratulantibus. Enimvero visa sibi eo die Lugdunensis ciuitas, nouum solem suos fines collustrantem intueri, & nescio quid humana ope maius, ex laboribus nostris sibi deinceps polliceri. Incredibile dictu est, quantus ciuium honestissimorum concursus per eos dies in Collegium, gratulandi causa factus sit, quantoque animi sensu certatim quisque id munus obierit. Nec se intra verba Lugdunensium amor continuit. Priuati homines varia supellectile domum, templumue instruunt; in Bibliothecam, quæ integra nobis & seruata, & reddita fuerat, trecenti aurei a diuersis erogantur. Consules inter se de Collegij amplificatione consilia ineunt, quæ, vt dicemus, paucis post mensibus felicem exitum habuerunt: Interea loci ad annuam pensionem, variæ supellectili coemendæ, duo millia francorum adijciunt. Dum hæc geruntur, qui de nostris Lugdunensi Collegio habitando destinati fuerant, partim Turnone, partim ex alijs vrbibus, vbi degebant, adueniunt. Octaua Martij, proxima post primam Quadragesimæ Dominicam die, magistri sex, omnes humaniorum literarum professores, perinde quasi exactis vacationum diebus, scholas de more aperiunt; præmissa, antecedenti die, oratione Panegyrica, in qua Lugdunensis vrbis gloriam, literarum magis, quàm mercaturæ tractatione, contineri Rhetor ostendebat. Non facile alias tantus cordatorum hominum cœtus Lugduni ad audiendum confluxerat. Gymnasia scholasticis, vt in nouo Collegio, vacua, præ turbâ honorariorum auditorum angusta erant; atrium ipsum huiusmodi hominibus redundabat. Neque vero ieiuni

illi,

illi, & expectationis irriti discedebant: argumento est pertinacia in audiendis scholis integris, & in redeundo constantia; duos menses totos institutum tenuit. Ad conciones quod attinet, tria omnino, quæ totius vrbis & amplissima, & celeberrima sunt pulpita, ordinum omnium proceres nobis non obtulerunt modò, sed ingesserunt; de quibus, cum et aliorum Religiosorum haberi rationem vellemus, et concionatores, ut in recenti Collegio, paucos haberemus, duo duntaxat accepimus: ad ea vero ex omnibus vrbis regionibus, ingens hominum vis assidue confluit, & ut quisque eruditione, aut gradu dignitatis primus est; ita ad conciones nostras maxime assiduus est. Ipse vrbis Prorex, & Viennensis Archiepiscopus senior, quod per valetudinem licuerit, Præses vero, quod per urgentes occupationes, nunquam a concione abfuere. Dicitur oratione nulla potest, quantum opere hisce rebus commota sit ciuitas Lugdunensis, quantaque nostram Societatem beneuolentia, & charitate complectatur. Illud tantum dicam, quod breuissime, & verissime dici potest; iam demum non intelligere verum esse, quod ante annos quinque primus Diuionensis curiæ Præses Rectori Lugdunensi totidem verbis dixit; Societati nostræ plene absentiam, quam præsentiam profuisse. Dum post restitutum, quo ante dixi modo, Collegium Pater Prouincialis Camberio redux Lugdunam tertio aduenisset, & a Consulibus, ut sufficientes Collegij muneribus redditus assignare tandem vellent, quos promiserant, petisset, illique publicum super ea re concilium conuocassent: communi omnium consensu decretum est, ut maximo, absolutissimoque Theologiæ, Philosophiæ, linguarum

guarum, atque humaniorum disciplinarum Col-
 legio fundando necessarij redditus, publica mag-
 nificencia Societati nostræ attribuerentur, data-
 que Consulibus potestas, super ea re cum Patre
 Prouinciali contrahendi. Nec diu fuit cum opu-
 lenta vrbe, & nostri ordinis cupidissima altercan-
 dum. Duo aureorum millia pensionis annuæ, à
 ciuitate adiecta sunt ad eos redditus, quos ex pri-
 oratibus, qui nobis iam ante venerant, percipi-
 mus: vt nunc tribus aureorum millibus & am-
 plius, perfecti Societatis Collegij munia in hac ci-
 uitate exerceamus. Quo die foundationis nego-
 tium transactum est, Consules post solemne sa-
 crum, & poëticas scholasticorum nostrorum sa-
 lutationes gratulationesue, apud nos conuiuio
 accepti sunt. De sacerdotibus Viennæ vnus, alter
 Molinis, quibus in vrbibus Collegia nobis exci-
 rantur, conciones habuere. Iam ad eos fructus,
 quos Lugduni habendis concionibus, & con-
 fessionibus audiendis nostri homines collegerūt,
 hæretici nonnulli ad fidem redices, auctuarium
 adiecerunt; quindecim sedecimue Calvinianam
 hæresim abiurarunt. In his adolescens quidam
 Geneuæ, in Calviniani Ministri familia educatus
 à puero, qui postquam hero mortuo, alteri cui-
 dam hæretico homini se dedisset, cūmque ani-
 mam agentem, & sacerdotem Catholicum, apud
 quem peccatorum confessionem faceret, & perfidi-
 am abiuraret, flagitantem vidisset, non putauit
 sibi in ea hæresi viuendum esse, in qua herum su-
 um mori nolle conspiceret. Lugdunensem Cal-
 uini gregem, octingentis capitibus constantem,
 ministri duo pascebant, Alter capularis senex,
 alter iuuenis temeritate insignis: vtrique con-
 cionum

cionum

cionum nostrarum frequentia, alteri ex iactantia dedecus, alteri primùm furorem & infamiam, mox exilium, perniciemque attulit. Vir hæreticus orta, vt fit, cum Catholico rixa de Religione, cum ab eo & Catholicorum multitudine, & Religiosorum, inque his Iesuitarum integritate & sanctimonia, itemque concionum nostrarum fructu & approbatione vrgeretur, ad easque audendas prouocaretur; ministrum suum seniore, quasi quoddam Religionis oraculum, ei obiecit; ex cuius etiam quotidianis quiritationibus affirmare ausus est, neminẽ vnum de nostris fore, qui cum illo congredi auderet. Hic Catholicus sponcione facta recipit se Iesuitam facile producturũ, qui eadem hora ministrum aggrediatur; quod cum alter pari facta sponcione, non futurum perenderet, Catholicus, quinquaginta aureis contra denos pignori depositis, aduersario in turba, qua vt fit ad spectaculum conuenerat, relicto, in Collegium aduolat, & Rectori, cuius ex concione rixa extiterat, rem exponit. Nec mora, ministro renuntiat, vt horam, vt locum eligat, in quo disputatio habeatur. negare ille se coram congressurum, scripto agere si placeat, disputationẽ non diffugere. descendit etiã ad has condiciones concionator noster, & theseos proponendæ facultatẽ aduersario permittit. At scriptum huiusmodi nullis suorum, nullis catholicorum conuitijs ab eo vnquam potuit extorqueri. Pari ex occasione, orta alteri ministro cum Catholico quodam rixa, exitum habuit haud paulo grauiorẽ. Die quadam Dominica proximẽ elapsi mensis Decembris, Catholicus quidã, audita nostri hominis concione, rusticã digrediens, incidit in ministrum iuniorem, ad
 suas

lias Vlinenses caulas de more exeuntem, ab eoque ad audiendum Dei verbum inuitatur: renuit hic in synagogam Satanæ discedere, & se à meliore Magistro Dei verbum, matutinis horis audiuisse respondet. Minister adducto supercilio contemptim interrogat: ecquisnam melior ille magister? Iesuita, inquit, Catholicus, coram quo tu comparere non audeas. Ergone ille, excipit Hæreticus, homines deuorat? nequaquam respondet alter, sed voraces lupos, diuinorum eloquiorum latratibus, in fugam vertit. Hic minister, post Thraasonicam sui ipsius iactantiam, & effrenatas conuitorum quadrigas, quibus omnes Catholice Ecclesiæ legiones difflabat; ad extremum, seu Caluianus zelus persuasit vt hominem suæ, vt credebat, factioni appositum, nouarum rerum expectatione percelleret; seu furor & vafania sceleratæ mentis machinationem detexit, grauiter pronuntiat; se, intra trimestris terminum, in D. Ioannis, maximo Lugduni vrbis templo conciones habiturum, destructis ante omnibus, quæ ibi forent, idolorum simulachris. Quæ verba auritis excepta auribus, nequaquam in ventos abierunt. Catholicus dissimulans, è vestigio regressus in urbem, Prorege conuento, rem illi omnem enunciat. Prorex hominem ad Dominum de Refuge, iuris dicundi in his regionibus Præfectum vigilem, allegat; is causam omnem ad Dominum d'Austrem, Propræsidentem reuicit; nec mora, ministro domus sua pro carcere, vadantibus eum fratribus, indicitur. Dum hæc geruntur, subodorati rem hæretici, vt Pastoris sui caput supplicio eximant, perfugio misero clanculum adornant testimonia, quibus eum insanire, & de mentis potestate deie-

tum.

ctum furere, fidem faciant, neque verò eis in vita & moribus audaculi iuuenis argumenta defuerunt. Nam & ipse in Collegam suum seniore paulo ante debacchatus, illum ob senilem in Catholicis insectandis lentitudinem, falsum fratrem & defectionem molientem appellauerat, & eundem bonus ille senex, ob linguæ intemperientiam sensatum proclamauerat, & fauente sibi contra reliquam turbam seniorum consistorio, de suggestu deturbauerat. Ergo cum hi rumores iocularijs hominum sermonibus traducerentur, ridentibus Catholicis, quòd hæreticus grex famæ rotibusque suis tutius consulere non posset, quam Pastorem suum insanire peruinceret: Iudex eam rem iuridicè ex medicorum sententijs sibi finendam arbitratus, accitis tribus totius vrbs clarissimis Medicis ad hominem aditis post varias medicorum percunctationes, interrogatus tandem an insaniat, respondet, sibi mentem, & rationem bene constare: & sane non à corporeorum perturbatione humorum, sed ab agnata Caluiniana hæresi vasaia, furor illi animum occuparat. Iterum rogatus, quorsum illa de imaginum demotione Thraonica verba effutierit, respondet Dei potentia, & Religionis suæ veritati confisus & nunc futurum sperare, vt Lugdunensis ciuitas vniuersa, intra præfixam diem, repudiata superstitione patria Calvinismum amplectatur. Hic cum largiorem cachinnum mouisset iudicibus, secretius cubiculum abreptus, liberum medicis ferendæ sententiæ locum dedit. Primus, in Ministrum sanè indulgentior, furere illum, & insanire pronunciat, ideoque eius culpam venia dignam videri. Alter contra, illum sensus & rationis vsque

quaque

quaque compotem, legum pœnis, & supplicijs obnoxium esse. Tertius, superiores sententias volens conciliare, nunc quidem temporis illum sanum esse, ac sensate omnia & loqui, & facere; ideoque hoc in eo crimen ex legibus vindicari posse, ceterum se minime dubitare, quin is breui furiosus euadat. Cognitor, auditis medicorum sententijs, rem omnem ad Concilium refert; cum autem iudicum variarent sententiæ, alijs eum exilio, alijs suspensio damnantibus, de communi consensu ad Dominum de Refuge causa reiecta est: qui mitiorem sententiam secutus, furiosum hominem, quod eum non furere, contra quam eius fratres vouerant, constaret, æterno damnatum exilio Nemausum deportari sanxit. Hæc porro ministri ad agnatos relegati fabula, totis hæc natalium ferijs iucundissimam Lugdunensium sermonibus materiam ministravit: in misero autem Caluini popello eam, cum iniusto dedecore, perturbationem attulit, vt qui in eo sunt paulo obstinatior, ad vicinam montis Elimarij Ecclesiam literas illas scribere coacti sint, in quibus, (nam illæ, à Catholicis interceptæ, leguntur) ministros eius per sacra omnia obtestantur, vt nisi Lugdunensem Ecclesiam perire funditus voluerint, præproperè huc accurrant ad confirmandos fratres in fide vacillantes. Accessit videlicet hoc eodè tempore clades alia huic gregi. Vir bellicosus ac nobilis, idèmq; propter eius sectæ iuratum professionem lingua, manûque ab adolescentia acriter propugnatam, Galliæ notissimus & famosissimus; nunc demum Lugduni æger, ac salutis dubius, assiduis consanguineorum precibus, & penè quotidianis conuicijs, egrè
tandem

tandem se adduci passus est, vt Catholicæ veritatē aures vacuas adhiberet, quas eidem obstinato animo semper obstruxerat. Itaque ministrū illum senioreni eatenus suum, & concionatorē nostrum domi suæ congregauit, non tam vt ex eorum disputatione veritatis lumen sibi illucesceret, quā vt amicorum, agnatorūque importunitate ratione redimeret. Cum verò duos dies sic disputantes audisset, Ministri ineptias vltro non ferens, ei prorsus de cetero domum suam interdixit, & solum concionatorem nostrum sibi adesse postulat, à quo dum catechizatur, & mentis curationem admittit, simul etiam ab ægritudine corporis conualescit. Nec mora, vltro Archiepiscopi Vicarium conueniens, presentibus Catholicis aliquot, Caluino renuntiat, & Catholicam religionem profitetur, fremente ac ringentibus luporum grege, propter tam opimam prædamentibus suis excussam: quippe quā hic vir ingenio ac nobilitate clarissimus, Catholicam veritatem, à qua, tantopere semper abhorruerat, immo quam machinis omnibus oppugnauerat, simul atque ei aures, vel inuitus dedit, tanto studio complexus sit, magnum omnino Caluini sectæ præiudicium facit; cum in illo videant vniuersi quā facile ad splendidum Catholicæ veritatis iubar, omnes hæreticæ falsitatis nebulæ euancant. Sed hæcenus dictum de hæreticis, nunc ad Catholicos redeamus. In Lucalibus, ad se humaniorum litterarum scholas, vna Philosophiæ, Theologiæ Moralis altera adiecta est. Professores omnes, pro felici instauratione scholarum, solemnes præfationes habuerunt. Interfuit omnibus reuerendissimus Archiepiscopus Viennensis

niensis, & cum eo frater eius Lugdunensis Præses, Comites Ecclesiastici, Consiliarij, Aduocati, Medici, tantum non omnes adfuere gratulabundi, ijdem cum incredibili lætitiæ testificatione recesserunt. Eares Lugdunensis Collegij nomen longè latèque propagauit; quo factum vt breui tempore scholasticorum numerus mirifice auctus sit; nam cum initio vix quadringenti essent, nunc duplicato numero supra nongentos recensemus; è quibus quadraginta honestissimarum familiarum pignora (quod pluribus Præfecti nostri non sufficiant) in domo conuictorū à nostris educantur. Declamationes, Dramata, Ænigmata, solemnèssimæque affixiones de more accesserunt. Domus recreationis intra ipsum vrbis pomœriū peramœno loco, & propter remotionem ab arbitris peropportuno sita, quam nobis absentibus quidam creditor occuparat, decreto iudicis restituta Collegio est. Litigiosus quadringentorum aureorum Prioratus, compositis partim regia auctoritate, partim amicorum ope controuersijs Societati asseruus est. Dunerij in oppido Velauniæ Prioratus est, quem Societas ante annos viginti septem obtinuit, sed altera redituum parte, per fraudem, ante annos septemdecim, diminutus; nam cum omnes Parochiæ ei obnoxia decimam fructuum partem persoluerent, vna excepta, quæ per Priuilegiū vigesimā tantum pensitabat: subditi illi nostri, de hac sola priuilegio immunes, tabellas Rusticanorū iuramento firmatas ad Tholosatem curiam afferentes, generale decretum Parochijs omnibus commune, de vigesima tantum persolueda per surreptionem abstulerunt: sed callidi homines, qui tam improbè hominibus imposue-

B b

runt,

runt, omnia videntem, ac vindicantem providentia oculum nequaquam effugerunt; ex ea siquidem die annus nullus præterabit, quo non eorum fata grando peruastarit: Deo per hosce ministros suos, cum graui multa ab scelestis exigente, quod illi Ministris Ecclesiasticis per rapinam deductum, sibi nequiter vindicarent. Idque ipsum illi agnoscunt, & vel inuiti tandem confitentur. Et vero, vt ne amplius dubitarent, cuius scelesti culpam ea pœna luerent; recenti supplicio hominis improbi, & aduersus vindicem Dei manum procacis, illud intellexerunt: Nam cum aliquando, vt fit, ea res in corona rusticorum iactaretur, nonnullique eorum tempestatis causam in eum, qui fraudis auctor fuerat, conijcerent, illéque (aderat enim in eo cœtu) homines vt simplices & superstitiosos derideret, & totam eam rem naturalibus causis adscriberet, orto super ea re iurgio, scelestus hic, vt se cladis huius inuidia eximeret, Si, inquit, factum meum stragis huius causa est, cur non mea vnus fata, vel sola, vel singulariter feriuntur? Mirum dictu! cum ceterorum agri mitius eo anno tacti essent, in nullo eius hominis aruo vel vna spica, quæ legi posset, relicta est. Ingressi Societatem nostram adolescenti duo; vnus è nostris Petrus Menne sartor, vltimus & simplex, ad meliorem vitam, vt antea vitæ mores & felix exitus nobis persuadent, conuolauit.

COLLEGIVM TVR-
NONENSE.

COLLEGIVM hoc selectos decem misit in probationis domum, præsentis anno. Eorum aliquis Patrem virum nobilem, aliquot mensibus expertus est non rigidum modò, sed peracerbum etiam; vt, quoties apud eum pij sui desiderij sermonem instituit, eiusque assensum rogauit, non conuitia solùm, sed grauissimas verberum atque necis minas audierit: sed fregit adolescentis constantia scilicet, modestia, & pietas, animi paterni duritiem, cum festo quodam B. Virginis aucupato die, precibus multiplicatis, ipsiusque Deiparæ nomine feliciter interposito, expressit tandem ab inuito Societatis ineundæ potestatem. Hanc Academiam illustrauit vel maximè hoc anno gemina lectio Theologica. Hæresi publice abiurata Catholicam fidem amplexi, professique sunt septem atque triginta, in duobus primarijs Delphinatum oppidis. Sed virginis, atque adolescentis insignis maxime fuit conuersio. Adolescens hæreticus natus Nemausi, vrbe Calvinistarum veteri crudelitate, & magnis adhuc hæresum reliquijs cum primis insigni, ad Ecclesiam traductus à nostro sacerdote, suasu eiusdem inductus est, vt suum à Caluino diuortium, sua in vrbe palam, conscijs enunciaret hæreticis. Eo consilio Nemausum properabat, cum in oppido Volgorum Areomicorum, vulgus Bellicadrum vocat, incidit in nundinas, non modo prouinciæ ipsius, adeoque vicinorum Nemausensium, sed totius e-

tiam Europæ, concursu celebres. Ibi quod frequentes adessent hæretici tum populares, tum extranei, quibus esset notus, consilium inijs sui pro dendi, occasione sacrae supplicationis, quæ extritu anniuersario ante mercium explicationem, commissionemque nundinarum, habebatur. Cereum itaque accensum supplicantium more proferens, seorsim ab alijs, vt ad notam conspici esset, urbem piè obiuit, frementibus hæreticis; & parentibus, qui forte aderant, acerba quaque minitantibus. Inter illa porrò Catholicæ pietatis tyrocinia, interio te voluptatis sensu se mirificè perfusum postea narrauit, vt omnia despicienda putaret, præ illis Catholici hominis officijs, adeoque ipsam patris hereditatem, quam abdicauit potius, quam vt, ne abdicaretur à patre, rectam fidem ab se abiudicaret. Quod nunc sequitur, haud paulo sane est illustrius. Virgo nobilis pæne nubilis, recens Geneuâ Gratianopolim venerat, à parentibus missa ad cognatos, & duobus interim Ministris vnice commendata. Eius cognati Catholici pijque, cum tentatis omnibus, vt virginis animum à Calvinismo abducerent, frustra laborassent; vni è nostris, qui tum ibi concionabatur, valde tamen reluctantem sistunt aliquando: silere illa primùm, toruóque aspectu, quæcunque dicebantur eludere, & aspernari. Tum fronte audaciori, quàm ætas sexúsque sinebant, ad rationes concionatoris, dictoria è confistorijs Calvinianis petita, procaciter refundere. infinita in Papam & Ecclesiæ sacramenta obijcere. Tandem institit noster, genua flectere vt vna vellet seorsim, quando simul recusabat, ac Deum omnis boni consilij auctorem deprecari, ne suo genere,

genere, & ætate indigna effutire pergeret, neue
 cum salutis periculo falleretur, si fallebatur.
 Post non modicas tergiuersationes, quasi per
 ludibrium in genua se demittit. Mirum dictu,
 audituque: vix procubuerat, cum tacta diuini-
 tatis exclamauit, lacrymis vbertim manantibus,
 Romanæ ecclesiæ se esse velle alumnam; & ve-
 lut terræ affixa, loco dimoueri haud quaquam
 voluit, dum abiurata hæresi, & delictorum
 confessione peracta, rite absolueretur. Romoni
 oppido Delphinatum, tribus à Turnone leucis,
 grauißima feбри iactatus decubuit, pænèque oc-
 cubuit mercator, vt pharmacorum, medicamque
 artem superante morbo à medicis derelictus ia-
 ceret; cum deficiente ipsum humana ope, ad di-
 uinam confugit opportunissime, implorati scili-
 cet B. P. Ignatij patrocínio. Nam simul eius suf-
 fragia implorauit, simul integram valetudinem
 impetrauit. Oppidum est apud superiores Helui-
 os in locis montosis, cui a diuo Agrippano, templi
 & totius circum regionis tutelari, nomen est; loci
 natura in primis, atque opere aded munitum, vt
 in subiectam planiciem valde latam, facile domi-
 netur, qui in eo præsidium vel mediocre habeat.
 Illo oppido atq; illius intima arce, cum olim po-
 titi essent Calvinistæ, nihil antiquius habuerunt,
 quam vt templum D. Agrippano tutelari sacrum,
 in arcis vmbilico, eleganti factum opere subruer-
 rent; rati fortasse Catholicam fidem eo loco se
 penitus extinxisse, vbi veteris monumenta pie-
 tatis deleuissent. Peculiare autem odium eo ve-
 hementius inflammabat sacrilegos homines, in
 D. Agrippani obruendam memoriam, quod is o-
 lim episcopus fuerat, quodque illius nomen &

templum, toto illo tractu votis, & susceptis eo peregrinationibus erat percelebre. Fecit tamen generosissimi Comitis Turnonij diligentia, & animi robur, vt in sacro auitæ Religionis domicilio, ne diuturna esset nouæ & impiæ labis sedes; atque vt optimo iure ad Catholicos rediret, quod summa fraude ad hæreticos transferat. Illa tamen sacra ædes iacuerat adhuc, magno incolarum dolore, quòd licet ijs multum semper animi fuisset ad eam instaurandam, parum tamé, aut nihil suppeteret facultatis. Sed hoc tandé anno nostris cohortatoribus, & operis adiutoribus, in parte locata est redemptoribus illa ædes reficienda, & ex eodem lapide rediuuo ædificari cœpta, non in eadem quidem area, sed in alia haud paulo magis opportuna. Opus autem vrgetur vt secundum Catholicorû votis, ac collatitijs pecunijs; ita maxima Calvinistarum inuidia atque indignatione, quibus in magna parte felicitatis erat, maxima sua opinione facinoris, & Calvinianæ sanctitatis dignissimi, extare ad posteritatis memoriam indicia, exturbati templi ruinas, & vt impie iactant reliquias extinctæ idololatriæ.

C O L L E G I V M B I L L O M E N S E.

HOc tandem anno totius Aruerniæ, atque hæc adeo Galliæ votis expetitam huius Collegij, & antiquitate inter Gallica Collegia, quæ Societas habet, primi, & fama omnino celebris institutionem, quam R. Aruernorum Præsul Dominus Claromontanus, pro sua in Societatem singulari beneu-

benevolentia, studio in populū, apud Principem gratia, exorauerat: Aruerni proceres omni ope, operaque promouerant: ciues Billomenses, seu industria sua & itineribus, seu pari ardore animorum, incredibilique consensu moliti erant, Rex Christianissimus, fauēte Gallia tota, perfecit. Nescio vtram dici possit maiorem fuisse, vimne amoris erga nos, qua pugnatum olim erat à Præsule, ciuibusque omnibus, ne a nobis sedes auita & prima desereretur; an fortitudinem ac vigilantiam præclare pertinacem, qua, quod multo gemitu & clamore diu efflagitauit Aruernia, aduersus haud parua, quæ opponebantur, impedimenta obtinuit. Nostrorum igitur ad sua reditum, & scholarum ipsa initia, quæ se magna cœli vt apparet gratulatione dederunt, fauor nobilium, concursus hominum, vrbium plausus, communia ordinum omnium gaudia cumulauere. Certe in primis extitit omnium præcipui templi Canonorum summus in re nostra sensus, qui vt doctrinæ opinione præstabiles inter Aruernos sunt, sic nostræ Societatis omnes diligentissimi iam a principio, vsque ad hoc tempus fuere. Igitur illi solemnem supplicationem indicere, nostros reuertentes complecti, ad D. Cyrenæi, quæ summa ædes est, honorifica pompa in Collegij templum deducere; Illic Deo magnis vocibus canticum canere pro beneficio, nos demum officijs atque amoribus prosequi tantis, vt non vulgare dederint exemplum pietatis suæ atque charitatis. Hoc publicæ voluptatis spectaculum, postquam optimæ & sanctitatis fama nobilis Matronæ, Domine Annæ Barrieræ pectus sensumque compleuit, postquam eadem collectam a se nobis, vt sperabat,

redituris, multa fruge vindemiam senectutis suæ apud nos deposuit, quæ olim omnium fortunarum ex asse heredes esse voluerat; postquam denique nostras ad res, & munia reuocatos saluauit & vidit, ad eum, cui placuerat, Dominum, diuis operum & laborum exultabunda migravit, & nostro in templo, eodem cum honestissimo pijsimæque coniuge tumulo condita, monumentum reliquit nobis amoris sui & Religionis.

C O L L E G I V M C A M B E R I E N S E.

QVÆ de huius Collegij statu dici possunt, quod spectat ad annum 1604. hæc sunt. Fabrica noui Collegij non parum promouetur, futurumque speramus, vt post aliquot menses, in classibus nouis docendi initium faciamus. Hæretici tres, ecclesiæ reconciliati sunt. Ex ijs vnus erat Annonænsis, hæresi imbutus triginta duos annos integros: alij duo Gebennenses, quorum vnus (qui erat adolescens) conuersio mirabilis est. Cum enim Lugduni litteras accepisset commendatitias à vicario Archiepiscopi, quibus vteretur Rome, quod contendebat, dedit se in viam cum peregrinis, à quibus pecunijs omnibus spoliatus est. Id cum egerrimè ferret, apparuit illi homo ignotus, procera statura, nigra barba, & pedibus insolentibus præditus, qui illum hortabatur vt Geneuam remearet, promittens fore, vt ibi omnia ad vitam necessaria reperiret. Horruiit adolescens tali spectaculo, suspicans fraudem demonis, negauitque se rediturum; quo responso confusus demon

dæmon, confestim disparuit. Prosequutus est iter
adolescens, tantúmque effecit vt Camberium per-
uenerit, vbi à nostris doctus est fidem Catholi-
cam, & viro Principi commendatus, à quo libera-
lissime tractatur. Tenacissimus videtur susceptæ
fidei, & nullis promissis sibi factis à mercatoribus
& ciuibus Gebennensibus, qui crebro huc veni-
unt, à proposito reuocari potest; nihil item habet
optabilius, quàm vt matrem ad bonam frugem
pertrahat: qua de re cum etiã in somnis cogitaret,
visus est sibi videre lucem quandam iucundissi-
mam, & audire vocẽ dicentem, Bono esto animo,
& perge quo pede cœpisti, futurum est enim vt
mater tua tandem aliquando Ecclesiæ Catholicæ
adiungatur. Magna est beneuolentia ciuium er-
ga nos, cuius illustre est argumentum, quod cum
ex voto deberet vrbs Camberium, solemnem pro-
cessionem petere B. Virginem montis Regalis,
quæ est in Pedemontio, distatque Camberio itinere
duodecim dierum, non alium habere voluit Con-
cionatorem, & moderatorem rerum spirituali-
um, quàm Patrem vnum è nostris; licet multi alij
& saculares sacerdotes & Religio, si eam Prouin-
ciam deposcerent. Fauit vero B. Virgo plebi sibi
deuotæ, nam ex quadringentis aut circiter, qui
supplicationi interfuerunt, nullus male se habuit,
licet fere omnes pedibus incederent, & ex ijs mul-
ti essent senes, pueri, puellæque, & fœminæ deli-
catissimæ. Nonnulli vero, qui ex equo corruerunt
in fossas, nullo modo læsi sunt, licet in ipso casu
equo subijcerentur. Hos inter fuere mulieres
pregnantes, quæ, sapius licet ex equo in terram
cecidissent, patrocinio Virginis Matris ab omnĩ
periculo ereptæ sunt. In ipso itinere sæpius Sacer-
dos

dos noster de rebus diuinis verba faciebat, confessiones excipiebat, litesque componebat, & languentes excitabat voce, exemplo, & alijs modis, cōquisita etiā eleemosyna in pauperes eroganda.

MISSIO CIRCVM GEBENNAM.

OCTO ab hæresi ad Religionem Catholicam traducti: in his vnus in Gebennensum vicina, atque adeo domo manebat vsque ad presentem annum, hostis Catholicorum, Ecclesiæque cæremoniarum derisor infestus. Tandem auditu vnus è nostris cohortatione, anno gratis suę quædragesimo resipuit, incredibili omniū admiratione. Libri hæresis labe aspersi, quorum numerus facile iniri non potest, flammis mandati. Concerationes bis, terū cum Gebennensibus habitæ quæ permagnam Catholicis lætitiā, paremque aduersarijs ignominiam attulerunt. Sodales Augustissimo Eucharistiæ Sacramento dicata, duas paræcias introducta, quarum altera sodales ad viginti supra centum numerat, altera amplius sexaginta, qui confessionis & communionis sacrosancti annis temporibus obeunt. Nobilis quidam vt illatam sibi ignominiam vlcisceretur (baculum enim ab aliquo percussus fuerat) inimicum per aliquot dies in transitu expectauit, ense & pugione instructus, quo in loco inuentus ab vno è nostris sacerdotibus, ita permotus est eius oratione, vt ei, à quo læsus fuerat, iniuriam condonaret, quod tamen ante id tempus, licet rogatus impensè ab amicis, facere prorsus abnuerat. Viginti circiter

circiter Nobiles cum ad locum duello assignatum, præscripto die, conuenissent, à eade sibi mutuo inferenda, à sacerdote nostro prohibiti sunt.

DE Collegio Diuionensi nihil hoc anno accepimus; quare ad Aniciense progredimur.

COLLEGIUM ANICIENSE.

HOC anno templi noui iuxta typum ex vrbe missum, fundamenta iaci sunt cœpta, renitentibus etiam plurimorum consilijs, ciuium præfertim, qui hoc tempore urbem, alieno ære præteritis bellis contracto, iacentē ac prope oppressā intuebantur, nosq; reijciebant in aliud tempus, sed iniectum à necessitate consiliū vicit, cūm ruinas veteris sacelli nostri penitus timeremus. Ergo inchoatum opus piorum eleemosynis, aut vltro oblati, aut sanè non denegatis, operas totum fermè annum, cementariosque detinuit, nullis Collegij sumptibus, nulla rei familiaris imminutione. Enituit vero in primis Reuerendissimi Episcopi, Domini Iacobi de Serres in re promouenda liberalitas, cūm & vicinas domos situi necessarias coëmit nobis, & larga iuuuit eleemosyna ad ædificandum. Faustus omnino dies festusque Sancti Bonauenturæ, ponendo lapidi primo affulsit; eo quippe die, tota sese in nostras ædes, vrbs gratulabunda & vero rei nouitate ducta effudit. Clausit diei celebritatem accomodata actio, de Hierosolymitani templi impetrata per Zorobabelem à Dario instauratione. Sed à nouo ad vetus Templum

plum transeamus. Perfrequens illud est, & spiri-
tualibus, tum consuevit, propter Aniciensis
Virginis pietatem, aduenarum; tum etiam Ci-
uium ipsorum, qui nostrorum audientiam cap-
tare student, nundinis percelebre. Instar omni-
um sit illud: ipso Circumcisionis die bis mille ho-
mines, è nostrorum manibus sacram synaxim sus-
cepisse. Vix cuius vllus extremum diem claudit,
nisi facta prius vni è nostris peccatorum exomo-
logesi, idque velut certissimum suę integritatis te-
stimonium popularibus suis relinquit. Quin-
decim hæresim abiurarunt, quorum vnus totam
vitam, alius quindecim annos in eius luto hæse-
rat. In eodem templo nostro, schola diebus Domi-
nicis aperitur doctrinæ Christianæ, non minore
concurso quàm si concio haberetur. Vtraq; Soda-
litas D. Virginis, tam assumptæ (quæ maior appel-
latur) quam annunciata, quæ minor, spectatâ flo-
ret pietate. E maiori vnus, artificio sutor, alioquin
imperitus, tanto cū pietatis sensu moribundus vni
morbi perferebat, vt domesticos externosq; nõ se-
mel in admirationem raperet; O quã bonum, in-
clamabat, ferre iugum Domini ab adolescentia:
quàm iucundum relictis sæculi sordibus in cruce
Domini gloriari? Video B. Stephanum stantem à
dextris filij Dei, nimirum vt mihi currenti, aut
potius cursum consummanti, brauium æternæ
felicitatis prætendat. Post aliquot dies aduoca-
tis, quos habebat, duobus filijs, maiori natu dixit,
fili mi, imminet mihi, Deo ita iubente dies su-
premus, vnum à te velim, quod vt facias enixè
postulo & impero, mihi videlicet vt succedas, me-
umque vt occupes locum in Sodalitio Assumptæ
Virginis. Tum ad minorem conuersus (is erat ad
omne

omne flagitij genus supra modum procliuis) ni pellem, inquit, moresque immutaris, faciam meis apud Deū precibus, vt ante annum mortem cum vita commutes, Et vero eum propria non fefellit opinio. Nam & ille Sodalitati nomen dedit, & hic, miserè dicam an impiè, ante nonum mensem extinctus est. Huic proximè successit quidam non tam nobilitate generis, quàm virtutis studio clarus: insignis quidem nostrorum apud nobiles patronus, apud omnes vero pietatis nomine multo insignior. Etenim non semel, furente hostili Marte, præsentissimum vitæ periculum obiit, vt Sodalium cœtui interesset; neque vero tanta in Virginem pietas in cassum abiit, eâ enim tanquam Cynosurâ ad portum salutis appulit: æger quippe, valetudinis recuperandę gratia, è castello se in urbem transtulit, nimirum vt nostrorum & Sodaliū ope, quos apud se, ceteris omnibus procul amandatis, & optauit & consequutus est, fœlicius diem clauderet. Accessit scholis hoc anno singulare ornamentum, secundus Philosophiæ professor; cum ab omnibus, tum verò à literatis, magno cum sensu, plausuque suceptus. Concludam totius huius anni seriem felici decessu Caroli Descorolani, is Aruernus patria, ciuitate Sanctorboranus, annos natus vndeuginti inopinato correptus, dum Auenione studeret, missus huc est, vt natiui aëris vicinia, morbo, si fieri posset, leuaretur. Sed aliter visum Deo, cui ex terrena huius vitæ mortalis fæce, non tantùm morbo, placuit eximere. Sex menses lento huius febriculæ igni traditus, sua patientia, conformitate ad diuinam voluntatem, lætitia interiore, quæ etiam extracrumperet, suum morbum insignem reddidit.

Funus

Funus eius omnium ordinum frequentia, etiam Senatorij redditur celebre, necnon illustris Abbatidis Piperacensis ordinis in demortuum pietate, qui eius exequijs ita interfuit, vt relicta primaria sede, quæ ei oblata est, in ordinem Patrum circa feretrum orantium, quasi vnus ex illis sese retulerit: altaque voce vigilias mortuorum per vices alij recitare voluerit, atque ita eadem hora sexta Parasceues, iniectum in sepulchrum est corpus examine, quo exanimati propter homines Christi sacrum corpus in monumentum illatum

COLLEGIVM BITERRENSE.

CONCIONATORE nostro verba illa Evangelij exponente (Diligite inimicos vestros cuius quidam Biterrensis, qui concioni aderat, vorum concepit, non ante domum reuertendi, nec eorum cibum capiendi, quam ab inimico venia petita, et eius gratiam redijisset; finita vero concione ad aliam domum pergit, at inhumaniter in limine excipitur, & extrusus, nudo semper capite ante fontem tamdiu constitit, donec liceret sibi intra priuatis parietes paucis cum illo agere: cumque tandem multum flagitasset, conceditur in ædes ingressus, illico pedibus illius obuolutus, fufis lacrymis veniam iterum atque iterum rogat, eamque ab inimico uito inimicitiarum authore tandem impetrat. Ecclesie centum nummi aurei attributi. Defuncto præterito anno Reuerendissimo Episcopo, in eius locum suffectus est Regine Archieleemosynarius, cuius is vt Parisijs aduenit, à scholasticis magna ciuium frequentia

frequentia est exceptus vario Dramatum genere; quam sibi id gratum & honorificum fuerit, testatus est liberalitate præmiorum. Eiusdem consilio ad vrbis sacerdotes lectiōnes de casibus conscientia, stato hebdomadae die, in Episcopio, ab vno Nostrorum haberi cœptæ, annexa multa non legitime absentibus. Fur crimen suum in virum honestum falsò reiecerat; sed cum carcere noctu erupisset, ita animo est commotus, vt Eiguaco Biterras iter septem leucarū confecerit ad consulendum nostrum confessarium; à quo agendorum monitus, crimen suum coram testibus, & publico Notario confiteri vtrò non erubuit. Sic ei honorem publicè restituit, quem in iudicio calumniosè insimulauerat. Non pauci heretici vitam Religionem sunt amplexati. Horum de numero tres adolescentes à parētibus in hæresi educati, quos cum alius adolescens præmoneret itineris, quod breui voti causa susciperet, ad ædem B. Virgini sacram in monte Serrato, mentem suscipiunt illum comitandi. Denique rem omnem aperiunt vni nostrorum, à quo edocti quid opus esset pietatis & officij, hæresi publice abdicata, fidei nostræ adhæsere. Postmodum omnes quatuor confessione præmuniti, magno & fructuoso pietatis sensu peregrinationem expleuerunt. Calvinista quidam mulierem Catholicam, cum qua sponsalia contraxerat, noui Euangelij præconi commisit, quò, dum vxori eius operas quasdam præstaret, Catholicos ritus sensim exueret, haustoque hæreseos veneno, secum matrimonio iungeretur: verum dum hic nouus Doctor illius animo hæresim instillaret, simul eiusdem corpus libidine sapius tentauit, irritò tamen conatu. Rem
adco

adeo nefariam illa sponso detegit, ambo Magistratui, à quo ille libidinosa fraudis architectus in ius vocatus, conuincitur, multatur; sponso vero hæresi deposita, vni nostrorum confessus ad Ecclesiæ Catholicæ gremium se recepit. His artexo insignem conuersionem Domini Pausani. Is erat in his locis nobilis Pseudo-Euangelij præco, ab infantia, in hæresi, à Patre Ministro introitus, annos natus viginti sex. Initio huius anni, suis in concionibus debacchabatur in summum Pontificem, quem vt Antichristum probaret, veritatem hanc conabatur eludere, nempe Diuum Petrum nunquam Romæ fuisse; verum dum huic falsitati probandæ insisteret, tantis conscientie tumultibus concussus est, vt abiecto hoc argumento, suscepit deinceps explicandum caput primum Diui Lucæ, in quo agitur de conceptione, & natiuitate sancti Ioannis Baptistæ, item de annunciatione, & incarnatione Christi Domini: in his mysterijs explicandis, vt occasio dabatur, in laudes Deiparæ virginis excurrerebat, eoque animi & verborum sensu, præter aliorum Ministrorum morem, vt iam non Calviniani, sed Orthodoxi concionatoris munus sustinere videretur. Ex quo singulari pietatis in Christi Matrè officio, non ambigit ille, quin mentè hæreseos detestandæ suscepit. Eodè tempore concionator noster, post enucleatâ euangeliorum, quæ identidem occurrebant narrationem, ad Catechismi Geneuensis explicationem venit, illiusque authorem sæpè falsitatis atque impietatis conuincit: momentis Auditores attendebant, quæ postea, tum domi, tum in hominum corona, hæreticis, qui multi sunt in hac ciuitate, obijcerent, quibus cum hi nõ possent facere satis, eadem.

eadem Pausano Ministro referebant, quo palam proxima quaque concione ab eodem soluerentur. Quod ut accuratius præstaret, lectitat ille diligenter suorum doctorum scripta; verum aduertenti eorum solutionem ab illis nequaquam dari, diuinitus illi animus iniicitur doctorum Doctorum libros peruoluendi, qui de controuersijs tractant, atque in primis Cardinalis Bellarmini, quem in hoc genere præcipuum duceret. In eius lectionem dum serio incumbit, veritatibus hinc inde emergentibus, crebris & acutissimis, vite in melius commutandæ, percellitur aculeis, quibus se ut extricet, Deum obsecrat, sibi tantum superni luminis impertiatur, quantum in his diiudicandis opus esset, an ab ipso, an à dæmone ingerebantur. Exauditur, liber penitus factus ab huiusmodi importunis tumultibus, simul cogitationem, quam spiritus sanctus instillabat, Romanam fidem amplectendi, concepit. Hospitabatur vero in domo Calvinistæ hæretici inter suos primarij, cuius vxor, ut optimis moribus illustris, ita summe erat Catholica. Huic ille suam cogitationem serio animi sensu aperit, simul rogās, sua ut opera in colloquium veniat cū concionatore nostro, ad hunc illa aduolat, quid suus hospes requirat, certio-rem facit, nec vllū esse dubitandi locū; proinde illi sit subsidio in re tanti momenti, patiatū-que se ab illo conueniri nocte concubia in Collegio, ne à quopiam aduertatur. Annuitur: aduen-
tat ille stato tempore; in cubiculum Collegij à Patre recipitur. Quam rationem hæreseos palam abdicandæ inire debeat, edocetur. Ad diuulgata obstrepunt hæretici, lætantibus Catholicis, Iesuitarum magicis sermonibus seductum mussitan-
C c res;

tes; Aduocantur Monspello & aliunde Ministri, acc non mater, tum frater, ambo hæretici, quò à suscepta mente dimoueat, frustra obsistitur, in corona hominum rogat mater, vt precibus ad Deum fufis hoc auertat dæmonum, & Iesuitarum fascinum; obsequitur ille perlubenter in genua procumbens, ac sublatis in Cælum manibus. Placeat tibi ô summa Dei maiestas, hanc tum Matrî, tum iis nominatim, qui hic astant præfentes, notitiam impertiri, me eo tantùm animo Catholicam & Romanam fidem amplecti, quo interius spiritus sancti motibus assentiar, & conscientiam meam in tuto collocem. Assurgitur, obstrepunt denuo in illum omnes vociferationibus maledicis, quibus vt se expediat, ad Collegium rectè contendit, ibidem per aliquot dies moraturus facta à Patre Rectore potestate, beneuola nostrorum omnium gratulatione excipitur, quieritiam, quæ sunt salutis animæ, exequitur; orationem item exarat, quam sequenti palmarum die in summo templo sancti Nazarij post concionem ex inferiori gradu habuit ad populum, non maiori hæctenus illuc frequentia visum. Eius hæc præcipua capita. Summum malum esse hæresim, quo tamen diuina Bonitas maxima bona elicere. Eius rei veritatem in seipso experiri; hæresim Calvinisticam omnium hæreseon & falsitatum, quæ Romana Ecclesia iam pridem damnauit, cloricam, & sentinam esse; se summè pœnitere, quod his tam diu adhæserit; se suæ solide, & intimæ conuersionis testes compellare Deum Opt. Max. Angelicos spiritus, diuos omnes cæli incolas, nec non mortales omnes, illud Diui Pauli vsurpando; prius Blasphemus fui, persequutor & calumniosus,

niosus, sed misericordiam consequutus, quia ignorans feci in incredulitate: se suo exemplo omnes hæreticos inuitare, & horrari ut ad Ecclesiam Romanam solam, ex Apostolo teste, columnam aduolent. Ut finem fecit, ad pedes vicarij Generalis in genua procubuit, à quo absolutione præuia, in Ecclesiæ nostræ gremium receptus est, incredibili omnium astantium lætitia, quam eodem in templo musici concentus sunt prosequuti. Hæretici vero non pauci, eius tum exemplo, tum cohortatione Ecclesiæ orthodoxæ aggregati sunt.

RESIDENTIA AL- BENACENSIS.

TVRBAVIT nonnihil nostros, nec eorum tamen ardorem repressit D. Marchionis, qui eos liberaliter fouebat, interitus. Cum enim ille è castro suo, Dominica quarta quadragesimæ, sacrum auditorus egrederetur; è ponte ligneo in vallum non admodum altum præceps decidit, corporea mole potius, quam ipso casu, cerebro nonnihil læso. Medici & Chirurghi de corporis, nostri de eius animæ salute curam susceperunt. Postero die rite confessus, dixit se Deo animam prius confessione purgatam obtulisse; corpori, quam iudicarent, Medici medicinam facerent. Cessit morbo industria, nam quarto post casum die de medio sublatus est. Hinc luctus Catholicis, tanto propugnatore amisso; contra, summa lætitia Ministro Calviniano, & suis, qui nostros statim vrbe excessuros putabant. Nec ideo tamen Mæcenate cadente animis cecidere, sed fauenti-

bus etiam num Marchionis hæredibus incultam hanc, peneque desertam vineam excolere perrexerunt, concionando, Catechesim exponendo, sacra ministrando, ægrotos inuisendo, Catholicos confirmando, hæreticos alliciendo, iuuentutem litteris imbuendo, &c. ex Societatis instituto. A Calvinianis synagogis ad matrem Catholicam, nostrorum opera venerunt à Kal. Ianuarii anni millesimi sexcentissimi quarti, ad Kal. Ianuarii anni huius millesimi sexcentissimi quinti, in vrbe Albenacensi vel circumuicinis locis, tres supra triginta circiter. Cum autem duo ex illis, titillantibus postmodum Luxuriæ motibus obsequentes, meretriciam quandam mulierem adiret, a cæpto nefario hoc modo deterriti sunt. Lupæ domum propius accedentibus, ecce tibi de cælo quasi ardens ignitæque laterna ad ipsorum pedes decidit, qua prodigij insolentia immensum quantum attoniti! in animum ambo pariter induxerunt expiare confessione peccata. Alter veterum propositi negligens, cum aliquando suam intentus artem factitaret, brachium læuum igni sibi aduri persensit, adeo flagrante, vt tam dirum cruciatum, tamque acrem doloris sensum se nunquam sustinuisse, nec in vita subire posse affirmaret: interea vox in aurem obstrepuit, Sic ardet anima illius (nomini parcitur) cuius libidinoso imperio tot nefaria perpetrasti. Eidem nihilominus in voluptatis cæno herenti, & pœnitentiæ sacramentorum propemodum aspernanti, tale denuo spectaculum obiectum est. Astitit procerus gigas sex & amplius vlnas, nigerrimus, oculis horrendum scintillantibus, manu dira, extremæque minitans: hoc visum miser ille amico cum declarasset, eo confu-

leare

lente, de instituenda rite confessione seriò cogitavit. Nullum non mouerunt lapidem Calviniani Ministri coactis synodis, vt scholas nostras labefactarent; maiorem enim duæ hic scholæ illis molestiam ac dolorem afferunt, quàm alibi integra collegia. Quas illi minas intenterunt, quæ anathemata pararunt in suos? si pergerent liberos Iesuitarum scholas, quas dæmonum officinas modesti isti morum, & fidei reformatores vocant, frequentare. His minis terrii Calviniani parentes aliquamdiu liberos à nostrorù consuetudine, gymnasiòque abduxerunt, tamen neglectis postea brutis illis fulminibus breui remiserunt: cùm dicerent se malle quodlibet damnum subire, quàm charissima sua pignora tanta vtilitate priuari. Videntur fortasse imperiti ministelli, ne ab ipsis auditoribus suis, si optimis fuerint artibus exculti, superentur. Ad excitandam erga sanctissimum Eucharistiæ sacramentum pietatem, initio cuiusque mensis mittuntur auditores nostri (quorum satis frequens est in tanta barbarie numerus) ad publicam supplicationem, vt eam ordinato incessu, & suavi cantu cohonestent, per vicos enim religiose circumfertur Eucharistia. At instructiores multò, (quippe qui lintheati) processere ipsi corpori Christi Domini dicato die, quo etiam tempore eiusdem sacramenti exhibitus est typus non inuenusto dramate. Magus quidam vel superstitionum vates, reiectis damnatisque fatis, pietati Catholicæ restitutus. Duo Patres, Reuerendissimi Episcopi Mimatensis rogatu, ad Ceuenas excurrerunt, ibique diu & magno fructu immorati sunt. Ceuenarum regio latissime patet, tota fere montosa, & aspera, quibusdam in locis vini

vtcūque ferax, pomorum autem passim ferè &
 castanearum, quibus vt plurimum victitant. Ca-
 ret enim vbiq̄ue fere tritico, nisi aliunde inueha-
 tur. Tota fere regio, dum dormirent homines, zi-
 zanijs Calvinianis infeminata, à quadraginta an-
 nis Christi semine caruit; maximè quinque ac
 triginta parçia Diœcesis Gabalitanæ seu Mimatensis,
 in quibus obeundis magnam sanè messem,
 operarios autem penè nullos, ad eam colligendā
 repererunt, vnde & plus illis laborandum fuit.
 Ex voluntate eiusdem D. Mimatensis constituti
 Patres in celebri pago, quamdiu septem Ministrum
 synodum de re maxime pecuniaria habuerunt, in-
 deessent in loco aliquin hæresi deprauato, recte
 fidei propugnatores. Ministrorum tamen contra
 eos hiscere ausus est nemo, quin potius sese, quo
 ad eius poterant, visis Patribus occultebant. Sep-
 tem ea missione hæreticos ad Ecclesiam adiunxe-
 runt, plurimos in recta fide Catholicos confir-
 marunt, & diuini verbi semina iecerunt, quæ co-
 lo rigante, solèque iustitię fouente, incrementa
 speramus capient, & adolescent. Mirabantur Ca-
 uinistę nostrorum (quos nunquam ea in regione
 viderant) in agendo suauitatem atque modestiam
 quam cum intolerabili suorum Ministrorum
 perbia conferebant, maximèque omnium in per-
 ferendis laboribus alacritatem, & in victu fruga-
 litatē, cum eos pedibus semper per asperrima loca
 iter facere viderent. Vir enim nobilis dixit aliquan-
 do, ipsis audientibus, optandum esse, vt ministrorum
 vitæ rationem inirent: eosque maximè reforma-
 tione morum indigere, esse nimis delicatos, arro-
 gantes, auaros &c. Post duorum circiter mensium
 excursions obseruatas accuratissime, scriptoque
 traditas

traditas Episcopo mimatenſi rationes, quibus tota illa regio ad Chriſtū poſſit adiungi, ad reſidentiā bene fatigati redierunt. Quidam paſtor (qui opera cuiuſdam magi ſecuritatem ouibus ſuis, ne à lupis tangerentur, à Dēmonē obtinuiſſe ferebatur,) coactō ſub noctem, more ſolito in domum campeſtrem grege, ad hauriendam aquam egreſſus eſt. Ecce tibi è cliuo montis tres præcipiti curſu ad eum tendēre, ſiue homines illi fuerint, ſiue laruæ ac dēmones, quibus ille proſpectis tanto metu & horrore (homo alioquin robuſtus) affectus eſt, vix vt ad regrediendum, ſēque domi occludendum vires ſuppeterent. At nec ſic quidem periculum euasi; vix lucernam accendit, cum monſtra illa, foribus minime reſeratis, ſenſit iruiſſe, ad quorū impetum gregem commoueri, trepidare, moloſſum adlatrare horrendum, omnia perturbari; denique iſti miſerum illum, ſecuri arreptā fruſtra ſe tueri parantem, inuadunt, ac vehementer diuexatum abripiunt, (qua ex parte domus extraxerint ſciri non potuit, cum fores & fenestrę omnino occluſę fuerint inuente) totāque nocte per auia & aſpera loca pertrahunt, ad ſpatiū milliariſ vnius Gallici. Sub diluculum cum aquam ad potum reperiffet, vocēmque ſubaudiret, vt ſe Deo commendaret, ſalutari ſe ſigno munit, laruæ euaneſcunt, viſam procul domum quandam adire conatur, caſum aperit, ad fratrem reducit, apud quem, quartum eum iam diē membr̄is & viribus debilitatis, ac fractis, peſſimēque habentem vnus è noſtris conuenit, vtque ſtatim per confeſſionem animo faceret medicinam, obtinuit. In Ceuenis, non procul à pago, cui nomen eſt Barrium, ſuperioribus annis Ruſticus Calui-

nista iunctis bobus ipso die S. Eucharistiæ Sacramento in Ecclesia Catholica sacro, terram prope viam publicam arabat. Ecce tibi ignitus e celo turbo, quo miser ille vna cum bobus conflavit. Vidit casum alius agricola eadem labe infectus, seque Deo commendans, soluit statim boves, & euadit. Hoc prodigium multos hæreticorum permouit vt festo die hostiæ, (sic loquuntur illi) metu saltem, si minus religione, feriantur. Floraci, quod est oppidum Ceuenarum, nobilis quædam matrona pertinaciter addicta Caluino, cum olim fuisset Catholica, ipso die Christo nascenti sacro, iussit domi suæ lixiuium ad linteamina purganda fieri, cum tamen moneret ancilla, die tam celebri, tali opere abstinendum. At permagno illi stetit, nam sub vesperam, excitato casu quodam, incendio, ita sæuijt flamma, vix vt potuerint saluis corporibus incendium euadere, quo, vicinis aqua alijs modis frustra restinguere conantibus, tota domus cum omni supellectili consumpta est. Puella inter Calvinistas educata, cum aliquot annos ex eorum arbitrio vixisset, ad Catholicam venit. Narrat herum, cui inseruiebat, quo die Christus pro nobis est passus crucem, arum veruecinum assatum in superius domus cœnaculum deferri iussisse, sed tam densum Crabronum, alieno sanè tempore horrende stridentium, examen in cœnaculum irrupisse statim, vt coactus sit carniuorus eo cedere, & parata ferula crabronibus deuoranda relinquere, quod sanè non sine domesticorum horrore, & admiratione factum est, nihil enim intactum, vel integrum relictum est. Anus quædam verbis atrocibus & contumeliosis affinem suum impetebat, quod

quod à Caluino ad Catholicos transfisset, & in Diuos, & Ecclesiæ sacra ritúsque blasphemio ore inuehebatur: non defuit diuina ultio; nam illicò vocis vsus amisit, & mediam corporis partem paralyfi solutam sensit, nec adhuc conualuit.

DOMVS PROBATIONIS AVENIONENSIS.

QVÆ pars ædificij duobus ante annis à fundamentis extrui cœpta, hoc tandem, Dei gratia, perfecta, angustias domus laxauit. expensa sūt aureorum duo millia & octingenti piorum hominū liberalitate, nullo nummo intra ipsam urbem conquisito aut accepto. In eo autem opere perficiendo, ad Dei optimi maximi gloriam, & Beatissimæ Virginis illud contigit memoria dignum. Faber lignarius, in summo tabulato cum occuparetur, nescio qua rei necessitate, dum defilic in substratas tabulas, in eam incurrit, quæ ipso casu rumpitur; vnde hiatus patefacto, præceps in terram fertur. Ex ijs qui accurrerunt, inspecta altitudine loci, nemo fuit qui non mortuum, aut, non multo post, moriturum crederet, vel minimum conquassatum & comminutum membris; adhibitis tamen, quæ solent eiusmodi malis, præsentibus remedijs, ad se redijt, & in Dei laudem, ac matris eius, linguam soluit: & quod miraculi simile fuit, non multo tempore post casum, sanus in publicum venit, Deo & optimæ Patronæ virgini Matri gratias acturus immortales, cui hoc beneficium debere se, aperte dicebat; siue

quis

quia vnus ex eius Sodalitio, siue quia præcipuo
 eam honore colebat à puero, hereditaria quasi
 successione; siue quia illam vnã cum dulcissimo
 I E S V inter cadendum, in summa perturbatione
 & rerum omnium obliuione, in clamauit. Qui ex
 more nostro peregrinati sunt Nouitij, Dei pro-
 uidentiam probarunt, tum in alijs, tum in aquis,
 quæ diuturnis imbribus extraordinarie intumue-
 rant, vado quasi continuo superandis. Duo cum
 torrentem ponticulo traijciunt, diceres Deum e-
 dixisse aquis, tantisper loco suo trabem ne moue-
 rent, donec in altera ripa consisterent. Nam vir
 terram postremus attigerat, cum citato impetu a-
 quæ pontem abriperunt. Qui hoc anno in nu-
 merum nostrorum asciti sunt, varijs & plurimis
 argumentis, Dei vocantis bonitatem, intimis
 sensibus agnouerunt, & egregie factis, homini-
 bus probarunt: fuit enim qui Societatis ineunda
 voti reus, iam inde ab anno duodecimo per va-
 rios anfractus, ab hoste humani generis circum-
 ductus, ægrè tandem per morbum ad sponsionem
 qua Deo tenebarur præstandam, feliciter adactus
 est. Alter, siue ingenij leuitate, siue illecebris mun-
 di à pio proposito defecerat, cum ecce aduentu
 valetudine afflictus, sanior animo fit; fide enim
 Deo data de nostra religione ineunda, continuo
 quod mirum fuit, sanitatem & Societatem adipis-
 citur. Duo alij maturioris ætatis & iudicij, qui-
 bus iuris scientia, & parentum siue opes, siue fe-
 uor ad honores aditum pollicebatur, mundum
 valere iusserunt; quorum alter cum esset primo-
 genitus, & non modo suis, sed plerisque omni-
 bus in primis carus, eximia fortitudinis exem-
 plum dedit, cum se matri cælum terramque mis-
 conti

centi subduxit, vt Deo manciparet. Plures à parentibus consensum ingrediendi ordinem nostrum extorserunt, hic precibus, hic animi constantia, ille mundi pompis longissime semotis; vnus, quod singulare est, patrem habuit tanti beneficij deprecatores, qui ardore incredibili illud à superioribus exorauit, cui nihil potius accedat, quàm si cæteris filiis à Deo tanta gratia conferatur. Sed vt sunt hominum ingenia varia, non ita nonnulli alij cum liberis suis egerunt. Siquidem vir auctoritate & dignitate potens, cum grandiores natu huc, ad fratris animum de sententia deturbandum, frustra missos esse sensit, subsequitur ipse septuagenarius, hoc ipsum pro auctoritate facile, vt credebat, perfecturus; nec tamen aliud à filio, nostris etiam propè cogentibus, impetrat, quam vt eum aliquot dierum spatio probet: illis elapsis, si in proposito perseueret, remissurum se iureiurando pollicitus, cui cum non staret, fuga semel irrito conatu adolescens, sed secundo feliciter ad crucem aduolauit. Alter dignitate conspicuus, non tantùm cum filio, sed vna etiam cum Deo pugnam inijsse visus est. Cum enim filium, cognitis ex ipsomet eius consilijs, haberet in custodia, & filius solertia sua vigilantiam custodum elusisset, quin etiam iram parentis, velocitate equorum eius ingressum ad nos præuersuri, inuijs itineribus euasisset; misso ad P. Prouincialem tabellario, eam rationem per litteras prætexuit ad filium reuocandum, cui vix erat contra iturus, si hominum sensu eam ponderasset, aut Deus ipse non prospexisset per casum tabellarij, qui luxato pede cum progredi nequiret, tempus dedit ad fraudem, quæ struebatur, debilitandam. Interim

enim

enim certior de constantia adolescentis, & de re
 tota Prouincialis factus, acceptis tandem per alte-
 rum hominem literis, ita respondit, vt parens fi-
 lium, si quidem is vellet, abduceret; sin nolle, se
 non eū esse, qui à Deo inromissum exire cogere:
 qua potestate cū nihil per se efficit, summos viros,
 quorū apud nos est magna auctoritas adhibet, nec
 proficit. Tandem, dum se accingit vt Illustrissimo
 Cardinali de Ioyeuse, ad eius gratiam ineundam,
 obuiam eat, ex summis hospitij scalis, magno vi-
 tæ discrimine in preceps ruit: tum sanè quiuis, e-
 tiam coniunx agnouit cum Deo agi; & tamen,
 quod mirandum, aut potius deplorandum est,
 contendendi cum filio finis non ante est factus,
 quam sententia Illustrissimi Cardinalis in gratiam
 tyronis nostri est denunciata. Concludā commu-
 nia Nouitiorum, insigni facto matronæ, virtute
 & genere apprimè nobilis, quæ à finibus Gallie
 Narbonensis cum Auenionem venisset, filios Do-
 mino Deo consecratura, acerbius nihil habuit,
 quàm quod alterum de sententia discessisse co-
 gnouit; Alterius tamen constantia recreata, ad
 excitandam pietatem solemnī quasi ritu illum
 Deo dedicauit: dicta enim receptioni die, in sacel-
 lum nostrū venit cum filio, & altero adolescente,
 cuius mater tanto exemplo permota, in præcla-
 ri facinoris societatem se adiunxerat; ibi re diuina
 facta communicant omnes, & sancte Deo gratijs
 actis, surgit illa, de manu in manum filium P.
 Prouinciali dat, perseuerantiam bene illi preca-
 tur, ea vultus hilaritate, eo verborum pondere,
 vt fundatrix & alij nobiles qui aderant, inusitate
 rei spectaculo attoniti, finem non facerent miran-
 di, & laudandi mulieris animum supra mulierem,
 supra

supra matrem. Xenodochio, quod iam ab aliquot annis dirutum ac solo æquatum fuerat, ædes conquistæ; adductique in concordiam ciues, qui propter discordias hætenus cogitationes pauperum abiecerant. Multorum item conscientias, pro numero incolarum, exemplum dæmonis illius muti Catharinæ (de quo in Annalibus Anni millesimi quingentesimi octogesimi secundi) in apertum eduxit, facta totius vitæ exomologesi, aliosque etiam vicinorum oppidorum, atque adeo exterarum nationum, qui illac iter habebat, ad idem præstandum adduxit. Ab sacerdote nostro, Deo adiuuante, ad gremium Ecclesiæ Catholicæ reuocati quatuor. Vetus consuetudo, qua laruati viri & femine diu & noctu per vias publicas incedebant & choræas agebant, prima ieiunij hbdomada, maximè vero prima dominica, sublata est edicto Magistratus, opposita pena pecuniaria in eos, qui contra agerent.

PROVINCIA AQUITANIÆ.

HAVIT hæc Prouincia octo locis, nempe Collegijs septem, & vna Probationis domo, Socios sexaginta tres supra ducentos; Sacerdotes nonaginta septem, è quibus Magistri quindecim; Magistros non Sacerdotes triginta sex; studiosos quadraginta tres, Coadiutores quinquaginta septem, Nouitios triginta. Obijt nemo; Admissi triginta.

COLLE